

Halloween

De Kelten

Halloween is een feest dat in z'n oorsprong reeds enkele duizenden jaren oud is. Het is ontstaan in de tijd van de Kelten die leefden in het huidige Frankrijk, Engeland, Schotland en Wales.

Ze waren voornamelijk landbouwers en herders; onder hen had de magie een belangrijke plaats. Hun godsdienst was gericht op een vreedzaam samenleven met de natuur. Ze geloofden in lokale goden, landgeesten, elfen, heilige bomen enzovoorts.

De Kelten vierden hun oud en nieuw op 1 november, het zogenaamde *Samhain* (spreek uit: sow-ain). Ze namen dan afscheid van het seizoen van de zon en dachten aan het begin van de donkere en koude tijd. Het feest duurde van zonsondergang op 31 oktober tot zonsondergang op 1 november. Het was één van hun belangrijkste feesten.

Zij hadden een bijzonder idee over de zogenaamde 'keerpunten' in de natuur (bijvoorbeeld de tijd tussen de éne en de andere dag, de overgang van zee naar strand en zo ook de overgang van het ene jaar naar het andere). Deze 'keerpunten' zagen ze als magische perioden.

Ze wilden tijdens zulke feesten de goden gunstig stemmen met het oog op een gezonde veestapel en een goede oogst. Samhain viel samen met de laatste oogstperiode van het jaar. De vruchten die daarna nog aan de bomen en struiken hingen, werden niet meer geplukt; ze waren een offer voor de natuurgeesten. Een nachtelijk wezen, Puca, besmette en vernietigde de vruchten.

't Was ook de slachttijd. De kudden kwamen op stal, maar werden eerst uitgedund: de sterkste dieren bleven leven, de overige werden als voedsel voor de winter geslacht.

Met Samhain werden buiten grote vuren ontstoken waarmee men trachtte de komende kou uit te stellen. Het stro dat van de oogst was overgebleven, werd door het verbranden aan de natuur teruggegeven. Door het verbranden werd de vruchtbaarheid doorgegeven, het nieuwe jaar in.

Samhain sprak ook van de dood. De zwakkeren en ouderen onder de mensen stierven tijdens de koude periode. Langzamerhand werd het gedenken van hen die het afgelopen jaar waren gestorven, zelfs het belangrijkste onderdeel van Samhain.

In de nacht van Samhain werd de grens tussen de wereld van de mensen en de 'andere wereld' geopend. Allerlei geesten zwierven dan op aarde rond. De Kelten waren ervan overtuigd dat de doden naar de aarde terugkeerden. En omdat de natuur koud en afgestorven was, trokken de geesten naar de beschutting en warmte van de vertrouwde huizen. Zij geloofden in eerste instantie dat alleen de slechte geesten terugkwamen, gestuurd door Satman, de god van de dood. Deze geesten waren jaloers op de nog levende mensen en probeerden hen angst aan te jagen.

Uiteraard waren de Kelten bang dat de geesten hen in bezit zouden nemen. Zij probeerden ze op afstand te houden. Daarom werden in de nacht van 31 oktober de vuren binnenshuis gedoofd, zodat de geesten merkten dat ze niet welkom waren. Ook werden toverformules opgezegd en verkleedde en vermomde men zich om de geesten op een dwaalspoor te brengen. Vaak trok men met veel lawaai in optocht naar de rand van het dorp om de geesten buiten het dorp te houden.

Gedurende deze magische nacht zette men uitgeholde pompoenen met uitgekerfde gezichten met verlichting op veranda's en in kozijnen om geliefde overledenen te verwelkomen en tegelijkertijd kwaadwillende geesten te weren.

Wie nabestaanden hadden verloren, probeerden de geesten gunstig te stemmen en ze juist te lokken door hun huizen te verlichten en eten en drinken klaar te zetten. Er werden zelfs feestmalen aangericht voor de levenden én de doden waarbij uit eerbied voor de doden niet werd gesproken.

De Keltische druiden staken grote vuren aan om de geesten angst in te boezemen, terwijl de mensen langs de huizen trokken, verkleed in griezelige kostuums met uitgeholde bieten, om te bedelen om eten. Ze geloofden namelijk dat het geven van zulke offers hen zou vrijwaren van de plagerijen van de 'echte' geesten.

Enerzijds was men dus bang voor de geesten van de overledenen, zeker voor de slechte geesten, anderzijds probeerde men *in contact te komen* met deze geesten. Men vreesde de plagerijen van de overledenen, maar men communiceerde met andere overledenen. Door dit laatste werd Samhain dan ook gezien als de ideale tijd voor voorspellingen omtrent gezondheid, geluk, dood, huwelijk en dergelijke.

De Romeinen

De Romeinen veroverden in de eerste eeuw n.Chr. het land van de Kelten en brachten hun feest *Pomona* mee. De tijd rond 1 november was ook voor hen een belangrijke tijd. Zij vierden dan het oogstfeest. Pomona was de godin van het fruit en de tuinen, maar ook van de mildheid en vruchtbaarheid. In afbeeldingen is zij vaak zittend te zien op een grote korf met fruit en bloemen.

De twee feesten versmolten tot één nieuw feest, een gezamenlijk herfstfeest. De voornaamste inbreng van de Romeinen was het eten van veel en zoet fruit, zoals de pompoenen.

Appels waren het aan Pomona gewijde fruit. Al snel ontstond daarom de gewoonte om met Samhain fruit, en vooral appels, te eten

en weg te geven. Zo hebben bepaalde spelletjes in verband met waarzeggerij die in het moderne Halloween gebeuren, zoals het bijten in en naar appels, daar hun oorsprong.

Allerheiligen / Allerzielen

Zoals veel 'christelijke' feesten terug zijn te voeren op heidense gebruiken, is ook *Allerheiligen* een verchristelijking van Samhain.

Vele heidenen gingen – vaak gedwongen – tot het christendom over. Hoewel het geloof in de geestenwereld wegebde, bleek het moeilijk om de Kelten van hun heidense gewoonten af te brengen. Omdat voor de Kelten Samhain al een herdenken van de doden was, maakte de kerk er een herdenken van de zalig verklaarde doden van, de zogenaamde heiligen. Op last van paus Gregorius IV (827-844) werd Allerheiligen van 13 mei naar 1 november verplaatst om Samhain te verdringen. Koning Lodewijk de Vrome (814-840) ondersteunde dit door er een verplichte rustdag van te maken.

Op 31 oktober, de avond vóór Allerheiligen, bleef men echter Samhain en Pomona vieren, ondanks het gesputter van kerkleiders die daartegen ageerden door te leren dat deze goden en geesten duivelse misleidingen waren. Samhain werd door de kerk geassocieerd met heksen, zwarte katten, boze geesten en vleermuizen.

Die avond voor Allerheiligen werd eerst *Eve of All Saints* of ook wel *All Hallow's Eve(ning)* [= avond van alle heiligen] genoemd. Dit verbasterde tot *Halloween*.

Paus Johannes XIX (1024-1032) stelde op 2 november *Allerzielen* in om het lot van alle 'arme' zielen te gedenken en voor hun zielenheil te bidden om hen zo mogelijk uit het vagevuur te verlossen. Het volk gebruikte deze dag om hun geliefde doden te eren. Graven werden versierd, lampjes werden er gebrand en sommigen zetten er zelfs eten en drinken neer. In sommige streken heeft zich dit ontwikkeld tot het op 2 november geven van brood aan de armen; zogenaamde 'zielenbroodjes' (gevlochte broodjes). Ook dit vind je terug in het hedendaagse *Halloween*.

Opvallend zijn de overeenkomsten: het vereren van doden door middel van offers, het gebruik van licht, lampen en pompoenen en de parades van als heilige, engel of duivel verklede mensen.

Halloween nu

Halloween was in vergetelheid geraakt. Toen in 1840 door een enorme hongersnood in Ierland en Schotland miljoenen naar Amerika emigreerden waar geloofs- en gewetensvrijheid hoog in het vaandel stonden, namen zij hun oude tradities mee. De naam werd iets gewijzigd: *Oidche Shamhna* [= nacht van Samhain], maar het ging om dezelfde gebruiken, hier en daar voorzien van wat nieuwe accenten.

Nú wordt Halloween gevierd op 31 oktober (allerheiligenavond) met zoetigheden, pompoenen, zwarte katten, magie, boze geesten spoken, skeletten, doodskoppen enzovoorts. Kleine kinderen worden als spoken verkleed en gaan met uitgeholde pompoenen (lantaarns) langs de huizen om een traktatie te vragen of om te dreigen met een grap. Het feest wordt 'luister' gegeven door de aankleding en versiering van de feestgangers, hoe griezeliger hoe beter. Onder invloed van griezel- en horrorfilms heeft Halloween zich in de laatste jaren vanuit Amerika over heel West-Europa uitgebreid. De toenemende interesse voor horror, magie en new-age is er een vruchtbare bodem voor.

En nu ...?

We komen nu bij de belangrijke vraag: Hoe moeten wij ons als (jonge) christenen opstellen tegenover zo'n gebruik? Moet je het zien als een onschuldig tijdverdrijf, een gezellig familiefeest? Of is het zaak ons afzijdig te houden? – Beter is het om de vraag als volgt te stellen: *Hoe zou de Heere Jezus Zich hebben opgesteld?*

Op sommige vragen geeft de Bijbel rechtstreeks antwoord, bij andere vragen moeten we iets verder zoeken. In Deuteronomium komt zeven keer de uitdrukking voor dat iets voor de HEERE een gruwel is. Dit wordt ook heel nadrukkelijk gezegd van tovenarij, afgodendienst, geestenverering en verwante dingen.

Het Nieuwe Testament keurt "gemeenschap met de boze geesten" af (1 Korinthe 10 vers 18-22). Handelingen 15 vers 20 noemt vier dingen waarvan we ons moeten onthouden, onder andere van de verontreinigingen van de afgoden. 2 Korinthe 6 vers 16 stelt de vraag: "Welke overeenkomst heeft Gods tempel met de afgoden?" En in 1 Johannes 5 vers 21 staat: "Kinderen, wacht u voor de afgoden".

Wij geloven dat een feest dat zo duidelijk afkomstig is uit het heidendom en dat zo sterk verbonden is (geweest) met afgodische praktijken, zó gevaarlijk en verontreinigd is dat afstand nemen de veiligste weg is.

Sommigen zullen tegenwerpen dat het huidige Halloween vrij is van afgodendienst en alleen de gebruiken overgebleven zijn.

Paulus zegt in een dergelijk geval: "Wij weten dat een afgod niets is in de wereld, en dat er geen ander God is dan Eén" (1 Korinthe 8 vers 4). Er waren Korinthiërs die daarom dachten: 'Zie je wel, afgoden zijn niets, wij mogen dus best aan afgoden geofferd vlees eten!' De apostel zegt echter verderop in zijn Brief: "Hebben niet zij die de offers eten, gemeenschap met het altaar? Wat wil ik hiermee zeggen? Dat een afgodenoffer iets is, of dat een afgod iets is? Neen, maar dat wat de volken offeren, zij dat aan de boze geesten offeren en niet aan God; en ik wil niet, dat gij gemeenschap hebt met de boze geesten" (hoofdstuk 10 vers 18-20). Dus eten van aan de afgoden gewijd vlees is in Gods ogen gemeenschap met de boze geesten die achter de afgoden staan! Een puur uiter-

lijke handeling bewerkte innerlijke gemeenschap met de demonen. Dat wisten en wilden de Korinthiërs niet, maar toch zag God het zo. Zo ziet Hij het nog steeds; ook als het gaat om Halloween!

Daarbij komt dat we niet alleen met onszelf hebben te maken, maar ook met anderen. Daar gaat Paulus het eerst over hebben: “Maar ziet toe, dat dit recht van u niet misschien een aanstoot wordt voor de zwakken. Want als iemand u, die kennis hebt, in een afgodstempel ziet aanzitten, zal zijn geweten, daar hij zwak is, niet gestijfd worden om de afgodenoffers te eten? En de zwakke, de broeder om wiens wil Christus gestorven is, gaat door uw kennis verloren. Maar door zo tegen de broeders te zondigen en hun zwak geweten te kwetsen, zondigt gij tegen Christus. Daarom, als wat ik eet mijn broeder ergert [= aanleiding tot vallen geeft], zal ik in eeuwigheid geen vlees eten, om mijn broeder niet te ergeren” (1 Korinthe 8 vers 9–13).

Of het nu ter wille van je eigen veiligheid is of ter wille van het geweten van de ander: *afstand houden!*

Wat zou de Heere Jezus doen? We zijn ervan overtuigd dat Hij alles na zou laten wat tot oneer van Zijn Vader en tot schade van de gelovigen zou zijn. Laten we het grote voorbeeld van onze Heere en Heiland volgen in Zijn liefde tot God de Vader en de Zijnen!